

LEF EN LIEFDE

Bestuursakkoord 2018-2022

VVD D66 PvdA

BREDA

LEESWIJZER

Dit bestuursakkoord start met onze kernboodschap. Dit zien wij als de kapstok van ons beleid in de komende vier jaar. Hierin staat ook de bestuursstijl die we voor ogen hebben. Dit gaat over de wijze waarop wij de gemeente willen besturen.

Vervolgens zetten we op twee pagina's onze belangrijkste doelstellingen voor de komende vier jaar op een rij. We geven aan hoe we tegen deze ambities aankijken en hoe we ermee om willen gaan.

Daarna gaan we dieper in op deze speerpunten aan de hand van drie vragen: 'Wat is ons doel?', 'Hoe gaan we te werk?' en 'Wat hebben we daarvoor afgesproken?' Dit akkoord eindigt met een bondig financieel overzicht. Hierin zijn de afspraken die we hebben gemaakt financieel vertaald.

BESTE BREDANAARS,

Wat een geweldige stad hebben we toch! Het is hier buitengewoon fijn wonen, werken, leren en leven, zowel voor jong als voor oud. Dit kan niet vaak genoeg gezegd (of hier geschreven) worden. Bescheiden zijn is niet nodig. Maar genoegzaamheid geeft ons zeker geen pas. Daarom hebben we grote ambities voor Breda om nog meer kwaliteit aan de stad toe te voegen!

We tellen daarvoor een paar zaken bij elkaar op:

- Breda is de 9^e gemeente van Nederland met ruim 186.000 inwoners;
- Breda ligt gunstig als centrale knoop in het stedelijke netwerk van de Benelux en Noordwest-Europa;
- Breda kent een zeer aantrekkelijk en groen woon- en leefklimaat;
- Binnen Breda hebben we meer dan 100 hectare te ontwikkelen grond; en het economisch tij zit mee!

We hebben daarmee als stad en dorpen potentieel goud in handen. Hier willen we dan ook mee aan de slag! Graag bundelen we de krachten om samen met jullie Breda de komende jaren verder te brengen.

Richting 2022 focussen we ons op het realiseren van meer werk, meer woningen en passende zorg voor elkaar. Daarin zijn we zeer ambitieus. Solide financiën en voorspelbare lastendruk zijn daarbij voor ons het uitgangspunt.

In dit document zijn deze en andere speerpunten van ons beleid nader uitgewerkt.

We vinden het belangrijk om Breda, haar inwoners en onszelf te prikkelen, te ontwikkelen en om daarbij keuzes te maken. We kiezen voor kwaliteit voor de stad en haar dorpen. Als we iets doen, doen we het goed en anders niet. En als iets niet blijkt te werken, nemen we liever korte pijn dan lang aan te modderen.

We weten dat deze doelen niet vanzelf worden gerealiseerd. Het vereist dat we onze schouders eronder zetten. In het nemen van de verantwoordelijkheid voor de ambitie, vinden we elkaar als bestuur. Net zoals we de mening delen dat iedere Bredenaar verantwoordelijkheid neemt voor zijn/haar leven.

We gaan uit van de kracht van de stad en haar bewoners en van onszelf als bestuur. De kern van de stad en haar dorpen is immers mooi. Daar willen we niet aankomen. Op onderdelen zien we kansen om Breda te veranderen en te verbeteren en daarbij leggen we de lat hoog.

Niet alleen in het verantwoordelijkheid nemen en uitgaan van eigen kracht, maar ook in onze waarden hebben we veel gemeen: respect, gelijkwaardigheid, rechtvaardigheid, vertrouwen, vrijheid en ruimte voor iedereen vormen de basis van ons handelen tijdens deze bestuursperiode. Onze stad heeft veel groeipotentieel en verdient een bestuur dat durft, nieuwsgierig is en kansen omzet in resultaten. Dit is waar we voor tekenen! Dit is onze bijdrage aan 'Breda brengt het samen'. Dat doen we met lef en liefde!

Maar we kunnen en willen dit niet alleen. We kozen daarom bewust voor een open formatieproces waarbij we ook de andere raadsfracties hebben uitgenodigd om met ons mee te denken. Tijdens de formatietafels hebben we met elkaar gesproken over de trends en ontwikkelingen die we op de stad zien afkomen. En we hebben met elkaar gedeeld hoe we de maatschappelijke opgaven die daaruit voortkomen het beste kunnen aanpakken. Dit leidde tot een enorme diversiteit aan goede ideeën. Natuurlijk moesten we ook keuzes maken over wat wel en wat niet op te pakken de komende vier jaar. De financiële bandbreedte was daarin veelal leidend. En toch: niet alleen onze ideeën, maar zeker ook ideeën vanuit de andere partijen hebben een mooie plek gekregen in dit akkoord.

De raadsfractie van 50PLUS heeft bij ons sterk aangedrongen om de maatschappelijke opgave die op ons pad komt ten aanzien van de groeiende groep ouderen in Breda, een prominente plek te geven in een nieuw akkoord. Ouderen zijn voor ons een belangrijke doelgroep. De maatschappelijke opgave die samenhangt met de vergrijzing heeft daarom op diverse plaatsen in dit akkoord aandacht gekregen. Omdat 50PLUS daarmee voldoende aanknopingspunten vindt in dit akkoord, is de raadsfractie bereid om mede verantwoordelijkheid te nemen en het akkoord te steunen. Het verheugt ons dat wij met 50PLUS een partnerschap voor deze raadsperiode sluiten. Een partnerschap niet alleen gericht op de vergrijzingsopgave maar op integrale uitvoering van het gehele akkoord.

Ook de fractie van Breda'97 staat positief ten opzichte van dit bestuursakkoord. Zij voelen zich goed meegenomen en gehoord in het proces naar dit bestuursakkoord. Daarom zal ook Breda'97 dit bestuursakkoord steunen. Ten aanzien van de ambities: op de thema's Grootstedelijk Breda, Meer woningen in Breda, Breda zorgt voor elkaar, Breda bereikbaar en Duurzaam Breda ziet Breda'97 grote overeenkomsten met de door hen ingebrachte punten. Op de overige ambities blijft Breda'97 positief kritisch en gaat ze actief in gesprek over de uitwerking van de voorstellen. Komende periode gaan wij met Breda'97 verder in gesprek om te kijken hoe we hen kunnen betrekken bij de uitwerking van het bestuursakkoord. Wij zijn blij dat we ook met Breda'97 een partnerschap voor de komende raadsperiode kunnen sluiten.

Los van de goede ideeën en steun hebben we een heel goed gevoel bij de prettige en constructieve sfeer waarin de formatiegesprekken verliepen. We gaan ervan uit hiermee een basis te hebben gelegd voor een goede samenwerking in onze raad in de komende raadsperiode. Een 'open proces' hanteren we voortaan ook bij nieuwe opgaven die op ons pad komen. Daarnaast zijn we ook reëel: we zullen het vast niet altijd 100% met elkaar eens zijn, maar zetten graag de lijn door uit het open formatieproces om vanuit respect en vertrouwen met elkaar om te gaan en zaken bespreekbaar te maken. Ook brieven van belangenorganisaties hebben ons inspiratie geboden bij het opstellen van dit akkoord.

Los van raad en organisaties die ons brieven stuurden, kunnen we niet vaak genoeg zeggen: we maken de stad samen. We doen daarom een beroep op inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen in de stad om gezamenlijk meer kwaliteit aan Breda toe te voegen. En niet alleen in de stad, maar zeker ook daarbuiten zullen we steeds vaker de samenwerking zoeken om plannen te kunnen uitvoeren.

Wij nodigen iedereen uit om met ons mee te doen en danken iedereen die met ons heeft meegedacht.

Thierry Aartsen

Tim van het Hof

Arjen van Drunen

BREDA NAAR 2022

ONZE DOELSTELLINGEN OP HOOFDLIJNEN

1/ GROOTSTEDELIJK BREDA

Breda heeft de ligging, schaal en kwaliteit om internationaal te kunnen schakelen en zo als stad aantrekkelijk en relevant te blijven voor bewoners, bedrijven, instellingen en bezoekers. Wij kiezen, realiseren en excelleren in onze bijdrage aan Breda de komende vier jaar. Of het nu gaat om de binnenstad, nieuwe gebouwen of (woon)wijken, in- en uitbreiding in bestaande wijken en dorpen, cultuur of evenementen, de kwaliteit van onze stedelijke ontwikkeling staat voorop.

Als centrumstad voelen wij ons ook verantwoordelijk voor welzijn en welvaart in de regio. We zien dat veel inwoners wonen, werken, leren en recreëren binnen De Baronie. We willen er graag samen met de andere Baroniegemeenten voor zorgen dat het leven hier goed is. Maar ook de samenwerking binnen de Regio West-Brabant, met Tilburg en de regio Hart van Brabant en de provincie Noord-Brabant zetten we onverminderd door. We kijken niet alleen over de gemeentegrenzen heen, maar ook over landsgrenzen. We zetten de komende jaren extra energie op onze internationaliseringsslag.

2/ LEREN, WERKEN EN ONDERNEMEN IN BREDA

We willen de huidige economische voorspoed verzilveren in meer welvaart en meer keuze in banen. 'Breda aan het werk' is ons doel. We gaan de werkgelegenheid bevorderen en ondernemerschap stimuleren en ondersteunen. Dit

doen we door de bedrijventerreinen uit te breiden met netto 40 tot 60 hectare. Het doel hiervan is om bedrijven binnen Breda te kunnen laten innoveren, verduurzamen en groeien. We doen dit ook om nieuwe bedrijven naar Breda te halen. We ontwikkelen hiervoor een economische visie om focus te krijgen op ons beleid. Daarnaast zetten we in op 1.000 minder mensen in de bijstand via de Bredase methode: we vragen een passende tegenprestatie van 20 uur in de week. Dit vanuit de gedachte dat actief blijven helpt bij het weer baas worden over je eigen leven. Passend houdt in: iedereen kan iets, iedereen doet iets. We schrijven niemand af. Wie (even) niet kan, helpen we, maar voor wie wel kan, maar niet wil, hebben we geen begrip. Het gericht volgen van onderwijs met perspectief op werk, zien we ook als tegenprestatie. Mensen met een sociale werkvoorziening-indicatie (SW-ers) zien we het liefst meewerken in Bredase bedrijven. Mocht dit niet lukken dan zorgen we ook voor een vangnet, bijvoorbeeld bij ATEA.

Topprioriteit in onze onderwijsopgave is de aanpak van de laaggeletterdheid en de beheersing van de Nederlandse taal. Hier maken we geld voor vrij. Vooral omdat Nederlands kunnen spreken, schrijven en lezen een basis is voor het vinden van een baan.

3/ MEER WONINGEN IN BREDA

De woningmarkt in Breda zit op slot. We gaan sturen op realisatie van en voortgang bij het bouwen van woningen. Ook hier staat voor ons kwaliteit voorop. De komende vier jaar willen we er 6.000 woningen bij. 1.200 Sociale huurwoningen, 1.800 woningen voor mensen met een inkomen tussen de € 36.000 en € 45.000 en de rest voor de vrije markt. De gemeente bouwt niet zelf, maar we gaan het gesprek aan met de bouwsector en de corporaties om versneld tot realisatie

te komen. Hiervoor maken we € 14 miljoen vrij en hebben we een tienpunten-plan opgezet.

4/ BREDA ZORGT VOOR ELKAAR

Over het algemeen is de kwaliteit van de zorg aan de Bredanaars goed. De financiële beheersbaarheid van het gemeentelijke zorgstelsel geeft ons echter geen tevredenheid. We vinden het niet plezierig om te merken dat we niet op alles grip hebben. Ons doel is daarom om voor 2021 de structurele tekorten weggewerkt te hebben.

Voor jeugdhulp geldt: ieder Bredaas kind dat zorg nodig heeft, krijgt deze zorg. We onderkennen dat we het systeem nog onvoldoende doorgronden. We willen dit beter begrijpen en leren aan welke 'knoppen' we kunnen draaien. Tegelijkertijd komen we zo spoedig mogelijk met extra maatregelen om de tekorten terug te dringen. Natuurlijk blijven we ook investeren in kansen en voorzieningen voor jeugd, inclusief preventie, omdat de jeugd onze toekomst is.

Bij de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) zien we door de vergrijzing een toenemende zorgvraag en die zorgvraag wordt steeds ingewikkelder. We realiseren ons dat het een uitdaging is om binnen het beschikbare rijksbudget de Wmo-kosten te dekken. We trekken extra geld uit om bezuinigingen te beperken: € 7,5 miljoen in totaal.

De groep oudere Bredanaars groeit gestaag. Ook voor hen dient Breda aantrekkelijk te zijn en te blijven. Bij iedere maatschappelijke opgave, of het nu gaat om wonen, (openbaar) vervoer, zorg of het vinden van werk, gaan we een belangenafweging maken voor de senioren onder ons en betrekken we hen daarbij proactief. Breda toegankelijk, ook voor mindervaliden, is tevens speerpunt binnen ons zorgbeleid.

5/ BREDA BEREIKBAAR

We kiezen voor een pragmatische aanpak bij mobiliteit. Het gaat erom van A naar B te komen. Ongeacht mobiliteitsvorm vragen qua doorstroom de noordelijke en zuidelijke rondweg in Breda, de ontsluiting van Teteringen en Prinsenbeek en de A27 en A58 ook de komende jaren al onze aandacht. Goed onderhoud aan de wegen vraagt ook zeker onze aandacht. We beginnen met de aanpak van de noordelijke rondweg en maken hier € 26 miljoen voor vrij.

We faciliteren de verschillende weggebruikers. Openbare ruimte is op sommige plekken schaars. Dit maakt dat we moeten kiezen in bepaalde vormen van mobiliteit. Waarbij de ene keer de fiets, een andere keer de auto en weer een andere keer de voetganger voorrang krijgt. We maken samen met de provincie en het Rijk ons openbaar vervoersysteem nog beter waardoor dit een aantrekkelijk alternatief is.

6/ BREDASE WIJKEN EN DORPEN LEEFBAAR, SCHOON, HEEL EN VEILIG

Breda kent een verscheidenheid aan wijken en dorpen. Dat maakt Breda. Iedere buurt vraagt een eigen aanpak. We maken daarom geen blauwdruk, maar kijken flexibel naar de behoefte.

We hebben oog voor kwetsbare wijken waar de sociale en/of economische ontwikkelingen de negatieve kant op dreigen te gaan en ondernemen vroegtijdig actie.

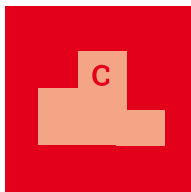
Leefbaar, schoon, heel en veilig is een Bredaas basisprincipe. Onderhoud van de openbare ruimte dient op orde te zijn. We blijven inzetten op wijkdeals om samen met inwoners onze wijken en dorpen mooier te maken en aantrekkelijk voor

kinderen om in te spelen. We verbeteren de dienstverlening bij de afvalinzameling. Succesvol zijn als veilige gemeente betekent echter niet alleen preventie. We maken extra geld vrij voor wijk- en dorpsveiligheid. Ook de aanpak van criminaliteit en ondermijning vraagt onze blijvende aandacht. We zijn voorstander van de gereguleerde wietteelt en willen het testen van synthetische drugs op evenementen makkelijker mogelijk maken.

7/ DUURZAAM BREDA

Duurzaamheid is integraal onderdeel van ons beleid. Breda is CO₂-neutraal in 2044 en we hebben de ambitie om de eerste Europese stad in een groen park te zijn. We geven zelf het goede voorbeeld in ons beleid. Daarnaast investeren we in het ruimte geven aan water en groen. We kiezen ervoor om mensen te verleiden om duurzame keuzes te maken. We denken hierbij onder andere aan een snellere en gezondere manier van verplaatsen, aan het verduurzamen van bedrijfspanden en woningen en aan de verdere optimalisering van de afvalscheiding.

8/ BREDA, SPORTIEF EN CULTUREEL

Ons sportstimuleringsbeleid hebben we hoog in het vaandel staan. Een gezonde geest in een gezond lichaam. Sporten en bewegen is belangrijk om inwoners gezond en vitaal te houden. Ook bevordert sporten de saamhorigheid. Onze focus ligt de komende jaren op de breedtesport, topsport en bewegen in de openbare ruimte. Het talentencentrum komt er ook.

Cultuur zorgt voor inspiratie en identiteit. Ook bij cultuur kiezen we voor kwaliteit. Liever minder maar dan heel goed, dan heel veel maar dan minder. We voeren een adequaat erfgoedbeleid en zetten ons vooral in op kunst maken en beleven in de openbare ruimte, zoals BredaPhoto en

Blind Walls. Voor cultuur en erfgoed maken we extra budget vrij, ook voor een mogelijk initiatief uit de stad voor een kunsthall.

9/ BREDA FINANCIËEL SOLIDE EN MET VOORSPELBAAR LASTENDRUK

Over de manier waarop we met overheidsgeld omgaan, zijn we het helemaal met elkaar eens.

Breda dient financieel solide te zijn. Dit betekent voor ons:

- We geven niet meer uit dan erin komt;
- Structurele financiële middelen zijn voor structurele kosten en incidentele middelen zijn voor incidentele kosten;
- Oppotten is geen doel op zich, maar iets van financieel vet op de botten hebben is niet verkeerd;
- Bij structurele problemen zetten we er direct de schouders onder om het op te lossen;
- We willen creatiever worden in en actiever inzetten op het werven van externe financiering.

Richting onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke instellingen geldt dat wij een betrouwbare overheid willen zijn, zeker ook in ons financieel beleid. Dit houdt in dat voorspelbaarheid in de lokale lastendruk voor ons het uitgangspunt is.

De onroerende zaakbelasting voor woningen daalt jaarlijks met 1%. Voor niet-woningen en riool- en afvalstoffenheffingen fixeren we de stijging op 2% per jaar. De hondenbelasting schaffen we af vanaf 2020.

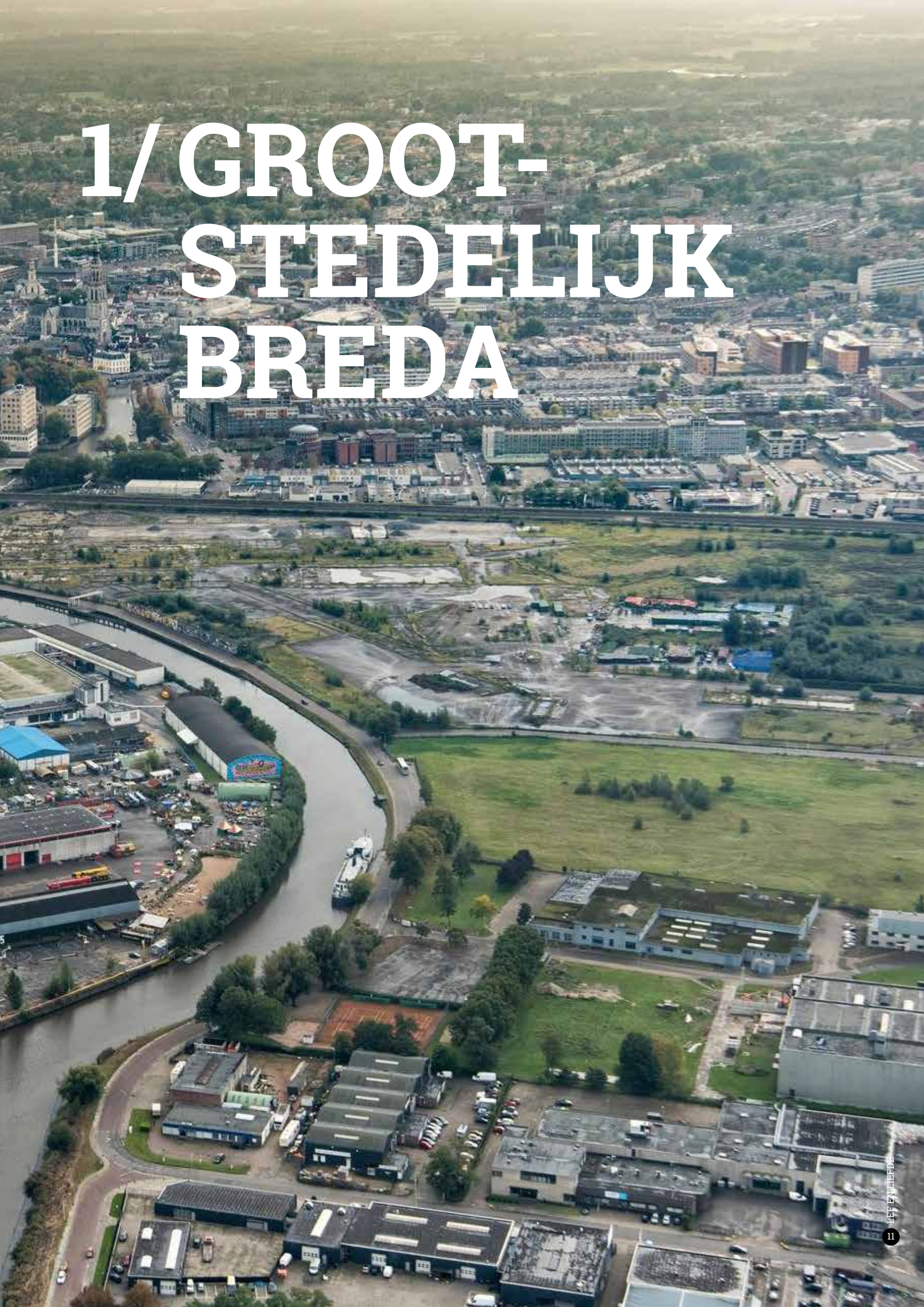

ONZE AMBITIES CONCREET UITGEWERKT

1/ GROOTSTEDELIJK BREDA	11
2/ LEREN, WERKEN EN ONDERNEMEN IN BREDA	15
3/ MEER WONINGEN IN BREDA	21
4/ BREDA ZORGT VOOR ELKAAR	25
5/ BREDA BEREIKBAAR	29
6/ BREDASE WIJKEN EN DORPEN LEEFBAAR, SCHOON, HEEL EN VEILIG	33
7/ DUURZAAM BREDA	37
8/ BREDA, SPORTIEF EN CULTUREEL	41
9/ BREDA FINANCIËEL SOLIDE EN MET VOORSPELBARE LASTENDRUK	45
BIJLAGE 1: BEOOGDE PORTEFEUILLEVERDELING	52
BIJLAGE 2: VERKLARENDE WOORDLIJST	53

1/ GROOT- STEDELIJK BREDA

GROOTSTEDELIJK BREDA

WAT IS ONS DOEL?

We maken werk van de unieke ligging van Breda en onze kracht als internationaal knooppunt in Noordwest-Europa. Om aantrekkelijk te zijn en te blijven als stad gaan we een sprong voorwaarts maken, met respect voor de bestaande kwaliteit van de stad, de dorpen en het buitengebied. Een goed en sterk vestigingsklimaat voor zowel bestaande als nieuwe bedrijven is voor ons belangrijk. Hierin spelen niet alleen grootstedelijke cultuur, onderwijs en arbeidsmarkt een rol. Goed wonen is minstens zo belangrijk.

We kunnen deze sprong voorwaarts de komende vier jaar voorbereiden en maken. Hierbij maken we gebruik van de grote hoeveelheid beschikbare ruimte in de directe nabijheid van het station, van de stad en ons unieke historische stadshart. Dit biedt ook direct kansen voor de grote woningbehoefte en het dreigend tekort aan werklocaties.

Onze dorpen maken deel uit van een krachtige stad en hebben alle een eigen sociale structuur en cultuur. Grootstedelijk kan niet zonder onze bijzondere dorpen en wijken. Ruimte om ook in de dorpen te kunnen blijven wonen en werken is voor ons een vertrekpunt.

We zetten daarnaast in op de bereikbaarheid van Breda vanuit internationaal perspectief. Ons doel is immers om in 2030 vanuit Londen, Parijs, Berlijn of Kopenhagen in drie kwartier in Breda te staan en daartoe zetten we stappen de komende vier jaar.

Breda maken we naast stedelijker tegelijkertijd ook steeds groener. We geven richting aan onze ambitie om in 2030 de eerste Europese stad in een groen park te zijn.

En zo krijgt Breda steeds meer te bieden aan kwaliteit, zowel binnen de stad als in de dorpen en wordt Breda nog aantrekkelijker om te wonen, werken en ondernemen.

HOE GAAN WE TE WERK?

Het is uniek dat we binnen de Bredase stadsgrenzen ruim honderd hectare te ontwikkelen grond hebben: het stationsgebied is immers nog niet klaar, Nieuwe Mark en Havenkwartier beginnen net en het voormalig CSM-terrein en de Markoevers bieden geweldige mogelijkheden.

Binnen de gebiedsontwikkelingen zetten we in op topkwaliteit en kiezen we voor de realisatie van gezichtsbepalende gebouwen die passen bij de identiteit van Breda. We kiezen ook voor hoogbouw. Voordeel van nieuwe gebiedsontwikkelingen: we kunnen de noodzakelijke aanpassingen op het vlak van energietransitie, mobiliteit, smart city en klimaatadaptatie vanaf het begin meenemen in deze ontwikkelingen en doortrekken naar de bestaande stad. Investeren in deze randvoorwaarden voor de gebiedsontwikkelingen is ook nodig. Concrete voorbeelden hiervan zijn de betere (en nieuwe) ontsluiting van de binnenstad en de aanpak van de noordelijke en de zuidelijke rondweg. Zonder deze basis stagneert onze ambitie om tot verdere inbreiding en transformatie te komen.

Hier zetten we graag de komende vier jaar onze energie op. Tegelijkertijd weten we dat we alleen met eigen energie en middelen er niet komen. De gebiedsontwikkelingen vragen veel financiële inspanningen. Om van droom naar daad te komen, gaan we daarom nog meer dan voorheen partnerschappen met het bedrijfsleven en andere overheden sluiten.

We zijn er overigens trots op dat Breda 'Beste Binnenstad' is, maar leggen de lat nog hoger. Het merk 'Breda brengt het samen' (www.breda.nl/verhaal-van-breda) laden we via city-marketing. We investeren de komende jaren extra in city-marketing en 'Breda brengt het samen' om zo meer bezoekers, bewoners, bedrijven en bollebozen naar Breda en haar dorpen toe te halen.

Als grote stad kijken we over onze gemeentegrenzen heen en voelen we ons ook verantwoordelijk voor welzijn en welvaart van de inwoners binnen de Baronie. Binnen dit gebied bewegen zich immers veel van onze inwoners. Samen zijn we internationaal nog aantrekkelijker om te komen wonen, werken en ondernemen. Dit moeten we koesteren en zorgvuldig ontwikkelen in nadrukkelijke samenhang.

Ook de samenwerking binnen de Regio West-Brabant, met Tilburg en Hart van Brabant, G40, met de provincie, het waterschap en het Rijk geven we een stevige impuls.

Over de landsgrenzen heen hebben we de afgelopen jaren verschillende initiatieven ontplooid. We versterken onze inzet op internationaal beleid en we investeren fors in ons internationale netwerk. We zien internationalisering ook als belangrijk onderdeel van onze economische visie en nemen het daarin mee.

WAT HEBBEN WE DAARVOOR AFGESPROKEN?

Deze grootstedelijke ambitie laten we doorklinken in alle speerpunten van ons beleid de komende jaren. In alle hoofdstukken van dit akkoord komt deze ambitie daarom terug.

- We zetten in op topkwaliteit en een onderscheidende identiteit die past bij Breda, met markante gebouwen en landschappen, waaronder een nieuw, opvallend gebouw in het Havenkwartier;
- We willen de kansen van een verruimd centrum maximaal benutten; dit geldt voor zowel het historische stadshart als het groene, internationale woon- en werklandschap in de directe omgeving hiervan;
- We zijn en blijven een assertieve en proactieve (centrum)speler in het regionale en (inter)nationale netwerk en zetten stevig in op het werven van externe fondsen om Breda extra kwaliteitsimpulsen te geven;
- We sluiten concrete en duurzame partnerschappen om de ambities samen waar te maken en sluiten 'city- en regiodeals' daar waar mogelijk, mede om ons Fonds Stedelijke Ontwikkeling een boost te geven;
- We zetten Breda meer in de etalage. We maken jaarlijks € 500.000 vrij voor citymarketing en dagen de markt uit meer te investeren in citymarketing en om evenementen beter aan te laten sluiten op de uitgangspunten van 'Breda brengt het samen';
- We willen een netwerk opbouwen van minstens 500 ambassadeurs van 'Breda brengt het samen' in de stad, onder bewoners maar ook onder bedrijven en instellingen;
- We maken jaarlijks € 500.000 vrij om 'Het Verhaal van Breda/ Breda brengt het samen' verder te brengen;
- We versterken onze inzet op internationaal beleid en we investeren fors in ons internationale netwerk;
- We dragen op basis van ons internationale beleid op een uitdagende wijze zorg voor een structurele internationale presentatie van de Bredase ambities en mind-set en realiseren tenminste twee van de vijf 'stadsambassades' buiten Nederland;
- We maken Breda toegankelijk voor iedereen;
- Wij stellen de binnenstad in staat om de titel Beste Binnenstad te prolongeren;
- We maken een omgevingsvisie in samenwerking met de stad waarin we de ambities van 'Breda brengt het samen' vertalen;
- In Breda moet iedereen zichtbaar zichzelf kunnen zijn. Daarom gaan we als Regenbooggemeente aan de slag met punten uit het Regenboogakkoord. Ook blijven we discriminatie aanpakken;
- We ontwikkelen een masterplan digitalisering.

The image features a purple rectangular overlay in the center. Inside this overlay, there are two white icons: an open book icon on the left and a Euro symbol (€) inside a circle on the right.

55-1
D16-7
©

2/LEREN, WERKEN EN ONDERNEMEN IN BREDA

LEREN, WERKEN EN ONDERNEMEN IN BREDA

WAT IS ONS DOEL?

We willen dat er in Breda alle ruimte is voor ondernemers en ondernemerschap. Dit zorgt immers voor banen en daardoor kunnen zoveel mogelijk Bredanaars aan het werk. De economische barometer voor Breda (www.economischebarometer.nl) geeft aan dat het economisch herstel verder doorzet. We willen deze economische voorspoed verzilveren in meer welvaart en meer keuze in banen!

We zien ook dat de aantrekkende economie het aantal mensen in de WW doet opdrogen. Dit willen we ook voor het aantal mensen in de bijstand. Werk is immers de beste manier om mee te kunnen doen en om zekerheid te hebben in je leven. Minder mensen in de bijstand is ook in het belang van de financiën van Breda om de BUIG-tekorten aan te pakken.

Ten aanzien van onderwijs gaat het ons de komende jaren vooral om de aansluiting van onderwijs op de arbeidsmarkt en de aanpak van laaggeletterdheid.

HOE GAAN WE TE WERK?

Investeren in economie en ondernemerschap

We richten ons op het stimuleren van ondernemerschap en het ontwikkelen van kansrijke sectoren voor werkgelegenheid. We stellen hiervoor een nieuwe economische visie op, waar we onderwijs, cultuur, vestigingsklimaat en internationalisering op aansluiten en trekken geld uit om te investeren in economisch beleid.

Economische ontwikkeling en het stimuleren van werkgelegenheid is geen vraagstuk van de Gemeente Breda alleen. We gaan daarvoor meer en meer met ondernemers, (onderwijs) instellingen en andere overheden samenwerken. Ook over de gemeentegrenzen heen. Regionale samenwerking is simpelweg een 'must'. De regio West-Brabant zien we als onze uitvalsbasis, maar we kijken ook verder richting Tilburg en Hart van Brabant.

We willen het bedrijfsleven zoveel mogelijk faciliteren en ondernemerschap bevorderen. Daar komen immers de meeste banen vandaan. Daarvoor gaan we in ieder geval meer ruimte voor nieuwe en duurzame bedrijventerreinen maken: netto 40 tot 60 hectare hebben we nodig, waarvan in ieder geval Bavel-Zuid

en 't Hout. We zien daarvoor mogelijkheden langs de logistieke lijnen van de stad (spoorlijn en A16, A27, A58 en A59). We verbeteren daarnaast de dienstverlening aan bestaande bedrijven door onder meer versterking van accountmanagement en het vereenvoudigen van gemeentelijke procedures. We investeren actief op het binnenhalen van nieuwe bedrijven in Breda.

Logistiek en IT zien we nu als kansrijke economische sectoren. Op het gebied van logistiek is onze regio nummer 1 van Nederland. Met de kennis vanuit Breda (Logistics Community) en ruimte voor grote bedrijven is het vestigingsklimaat gunstig. Ook de sectoren zorg, farma en techniek bieden kansen voor Breda. We spelen ook graag in op nieuwe en veelbelovende sectoren die wellicht uit onze economische visie naar voren zullen komen.

De Bredase aanpak van de bijstand

We zijn geïnspireerd door de Rotterdamse aanpak om mensen uit de bijstand te halen. We maken er de Bredase methode van. Ons doel is 1.000 mensen minder in de bijstand. We zien het bedrijfsleven als onze belangrijkste klant om mensen in de bijstand aan een baan te helpen: zowel de grote werkgevers maar zeker ook sterk lokaal gewortelde MKB-ers.

Voor iedereen in de bijstand geldt:

1. We vragen een passende tegenprestatie van 20 uur in de week. Dit vanuit de gedachte dat actief blijven helpt bij het weer baas worden over je eigen leven. Het gericht volgen van onderwijs met perspectief op werk zien we ook als tegenprestatie. Tegelijkertijd geldt: je eerste baan na de bijstand is niet per definitie je droombaan.
2. Iedereen kan iets, iedereen doet iets. We schrijven niemand af. Wie niet kan, helpen we, maar voor wie wel kan, maar niet wil, hebben we geen begrip.
3. We nemen barrières weg door:
 - a. In te zetten op het bestrijden van laaggeletterdheid en hulp aan nieuwkomers met het zich eigen maken van de Nederlandse taal;
 - b. Aandacht te hebben voor problematische schulden en de armoedeval, omdat we zien dat dit een rem is op het aan de slag gaan;
 - c. Deeltijd werken vanuit een bijstandsuitkering te laten lonen. Dit is altijd tijdelijk en dient gericht te zijn op snel een betaalde fulltime baan vinden. Daarnaast regelen we – indien nodig - vervoer naar de plekken waar het werk is.

Sociale werkvoorziening

Mensen met een sociale werkvoorziening-indicatie (SW-ers) werken al dan niet binnen een beschermde omgeving. Het liefst zien we ze meewerken in Bredase bedrijven. We zijn ervan overtuigd dat we samen met het bedrijfsleven deze werkenden een goede (werk) plek kunnen geven. Hier zetten we actief op in. Mocht dat om wat voor reden dan ook niet lukken, dan is er het vangnet, bijvoorbeeld bij ATEA. De bedrijfsvoering van ATEA gaan we onderdeel uit laten maken van de gemeentelijke organisatie, vanuit redenen van effectiviteit en efficiency.

Basis- en voortgezet onderwijs

Breda is een echte onderwijsstad. Daarom bouwen we verder aan uitmuntend onderwijs in Breda. Dat begint bij onze jeugd. De afgelopen jaren hebben we samengewerkt op basis van de Strategische Onderwijs Agenda. Deze gaan we herijken in de komende periode, waarbij naast taal en techniek ook zorg en volwasseneneducatie nadrukkelijke aandacht krijgen. Om docenten ook echt zoveel mogelijk voor de klas te laten staan, kijken we of de tegenprestatie uit de Bredase aanpak van de bijstand ook ingezet kan worden voor onderwijsondersteunende taken, zodat iedere school over een conciërge kan beschikken.

Met het doordecentraliseren van de onderwijshuisvestingsgelden zijn en worden veel schoolgebouwen door het onderwijs zelf vernieuwd. In het onderwijs weet men immers zelf heel goed hoe een schoolgebouw het beste uit kinderen kan halen. Met 'Building Breda' zijn de eerste tien jaar van de doordecentralisatie geëvalueerd. We maken nieuwe afspraken voor de komende tien jaar. Met speelse en natuurlijke schoolpleinen en duurzame schoolgebouwen dragen we eraan bij dat kinderen in een gezonde omgeving kunnen opgroeien.

De internationale school zien we als belangrijk onderdeel van de aantrekkelijkheid van onze ambitie tot internationale schakelstad. Het hebben van een internationale school doet veel expats kiezen voor Breda.

Zowel met basisscholen als middelbare scholen willen we meer nadruk leggen op burgerschap en maatschappelijke betrokkenheid zodat onze jeugd meer weet over de stad, haar geschiedenis, maar ook wat 'goed burgerschap' inhoudt en hoe je op jonge leeftijd betrokken kunt zijn bij maatschappelijke opgaven die we in onze samenleving tegenkomen.

Middelbaar en hoger beroepsonderwijs en haar studenten

We willen met het onderwijs investeren in onderwijs dat zorgt voor één rechte lijn naar werk. De bouwschool is hiervan een mooi voorbeeld. Hier is de bouwsector uit de regio bij betrokken. We zijn voorstander van een vergelijkbare aanpak in andere sectoren. In lijn met de economische visie willen we daarom een convenant sluiten met het bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen om de aansluiting van het onderwijs op de arbeidsmarkt verder te verbeteren.

We zijn trots op het rijke aanbod aan mbo- en hbo-opleidingen en onze studenten. We willen de kennis en kunde van deze instellingen en van de studenten meer gaan benutten bij het oplossen van de maatschappelijke opgaven waar we als stad voor staan.

Graag laten we studenten kennismaken met het Bredase bedrijfsleven en bieden we hen stageplekken binnen onze eigen organisatie.

Vanuit onze ambitie 'Breda aan het werk' maken we ons zorgen over studies zonder enige vorm van baankans. We hebben als lokale overheid geen zeggenschap over welke opleidingen worden aangeboden en worden gevolgd maar we gaan hierover wel het gesprek aan, bijvoorbeeld met scholen. We krijgen scholen en scholieren graag mee naar opleidingen waar wel werk in is. In Breda zien we qua opleidingen kansen op werk in de bouw en infrastructuur, de zorg, onderwijs, sport en evenementen en in de logistiek. We willen jongeren overtuigen om juist voor opleidingen in die richting te kiezen. We zoeken daarbij expliciet de verbinding naar bedrijven om de aansluiting met het onderwijs en de arbeidsmarkt te vergemakkelijken.

De afgelopen jaren heeft de daling als het gaat om schooluitval goed doorgezet, maar vooral in het mbo blijft het een aandachtspunt. Juist een startkwalificatie vergroot kansen op een baan. Deelcertificaten halen is een alternatief om alsnog aan de bak te komen. Door afspraken te maken met het bedrijfsleven, willen we ook iemand met deelcertificaten aan de slag helpen. Dit noemen we de actie 'Breda-ficaten': Bredanaars met deelcertificaten aan het werk. Daar maken we middelen voor vrij zodat de kans op betaald werk ook voor deze doelgroep groter wordt en bankzitten op jonge leeftijd wordt voorkomen.

Met meer dan 20.000 studenten is Breda een echte studentenstad. De afgelopen jaren is er sterk gewerkt aan de hoeveelheid beschikbare studentenwoningen, voorzieningen voor studenten en de kwaliteit van het onderwijs. We willen dat studenten na en naast hun studie verbonden zijn en blijven met Breda. Dat doen studenten ook al. Bijvoorbeeld door zich bezig te houden met hun studievereniging, studentenvereniging of maatschappelijke activiteiten en door zich te verenigen in een studentenraad. De introductie van de studenten in Breda is belangrijk voor de kennismaking met de stad. De binnenstad en haar rijke uitgaansleven horen hierbij. Wij dagen studenten en horeca uit om te kijken hoe ze dit onderdeel kunnen laten zijn van het introprogramma zoals de herintroductie van het Hbo-introfestival. We gaan verder onderzoeken hoe we studenten ook na het behalen van hun diploma in Breda kunnen houden. We realiseren ons dat dit ook te maken heeft met het woningaanbod en zien daarmee een link naar ons speerpunt 'Meer woningen in de stad'. Wij dagen de studentenraad uit om uit hun midden een studentenburgemeester te kiezen om het studentenleven aan te jagen.

Taal en een leven lang leren

Een leven lang leren verdient meer aandacht in Breda. Specifiek als het gaat om de groep Bredanaars die kampt met laaggeletterdheid. We weten dat 13% van de Bredanaars boven de zestien jaar moeite heeft met lezen, schrijven en/of rekenen. Ook lang niet alle kinderen die van de basis- en middelbare school afkomen, bereiken het gewenste taalniveau. Dit is voor ons topprioriteit in de komende vier jaar binnen het onderwijsbeleid. Juist ook omdat beheersing van taal en kunnen schrijven de kans verkleint dat iemand thuis zonder werk zit. We zijn al gestart met het actieprogramma Taal. Dit ontwikkelen we door en daar gaan we zwaar op inzetten.

WAT HEBBEN WE AFGESPROKEN?

- We gaan voor 1.000 mensen uit de bijstand naar werk via de Bredase methode;
- Iedereen met een bijstandsuitkering levert een passende tegenprestatie van 20 uur in de week;
- De tegenprestatie uit de Bredase methode kan ook een opleiding gericht op werk zijn;
- We ontwikkelen een economische visie voor Breda. Internationalisering en expatbeleid nemen we hierin mee;
- We breiden bedrijventerreinen uit met netto 40 tot 60 hectare;
- Onze onderwijsfocus brengen we in lijn met de economische visie. Hiervoor sluiten we een convenant af met het bedrijfsleven en de onderwijsinstellingen;
- Werken aan werk betekent ook het goede voorbeeld geven. De gemeente investeert in woningbouw, duurzaamheid, infrastructuur en de openbare ruimte. We zetten daarmee mensen aan het werk;
- We zetten ondernemerscoaches in om het Bredase bedrijfsleven te faciliteren en breiden het aantal accountmanagers en acquisiteurs binnen de gemeentelijke organisatie uit;
- We zetten in op het verder vereenvoudigen van gemeentelijke procedures voor bedrijven;
- We komen in actie om vertrokken bedrijvigheid terug te halen (reshoring: het terughalen van productie uit lagelonenlanden);
- We zetten energie op de aanpak van problematische schulden, vooral door preventie;
- We herijken de Strategische Onderwijs Agenda;
- We maken nieuwe afspraken over de onderwijshuisvesting voor het voortgezet onderwijs;
- We investeren in de aanpak van laaggeletterdheid en beheersing van de Nederlandse taal;
- We creëren meer stageplekken binnen de gemeentelijke organisatie en sporen het Bredase bedrijfsleven aan hetzelfde te doen;
- Ondernemers en organisaties die meer doen aan het werk verschaffen aan mensen die een afstand hebben tot de arbeidsmarkt, hebben bij ons een streepje voor;
- We gaan werken met de actie 'Breda-ficaten';
- We benoemen een studentenburgemeester (uit de studentenraad) om het studentenleven aan te jagen;
- De tegenprestatie uit de Bredase methode kan ook een baan als conciërge op een school zijn. Dit mag uiteindelijk geen verdringing op de arbeidsmarkt opleveren;
- We zetten in op burgerschap en maatschappelijke betrokkenheid, zodat onze jeugd meer weet over de stad, haar geschiedenis maar ook over wat 'goed burgerschap' inhoudt;
- We maken extra budget vrij voor de realisatie van extra hectare bedrijventerreinen, het ontwikkelen van een economische visie, meer accountmanagers en acquisiteurs, de Breda-ficaten en de aanpak van taal en laaggeletterdheid. In 2019 € 2 miljoen en van 2020 tot 2023 € 3,75 miljoen per jaar.

3/MEER WONINGEN IN BREDA

MEER WONINGEN IN BREDA

WAT IS ONS DOEL?

De woonaantrekkelijkheid van Breda is sterk. Er zijn nu echter te weinig woningen beschikbaar in Breda. We maken daarom groei mogelijk en zorgen dat de bestaande stad aantrekkelijk blijft. Meer woningen voorradig in Breda, voor elke portemonnee, daar zetten we op in.

HOE GAAN WE TE WERK?

Er zijn te weinig woningen in de stad en dorpen van Breda. De woningen die beschikbaar zijn, gaan vaak boven de vraagprijs of na een lange wachtlijst binnen een korte tijd weer weg. Het Bredase woningtekort speelt ook parten voor mensen die hier al wonen en toe zijn aan een volgende stap, of ze nu jong of oud zijn. En voor mensen die hier willen komen wonen vanwege hun werk. Er zijn te weinig betaalbare en passende woningen te koop en te huur.

De planning was 890 woningen per jaar erbij de komende tien jaar. We zien dit nu als ondergrens. Onze ambitie is om 6.000 woningen in vier jaar te laten bouwen, dan wel in harde planning te hebben. Dit verdelen we over 1.200 sociale huurwoningen (primair de verantwoordelijkheid van de Bredase corporaties), 1.800 woningen voor mensen met een inkomen tussen de € 36.000 en € 45.000 en de rest voor de vrije markt. We gaan het gesprek aan met de corporaties en de bouwsector om de bouw van deze nieuwe woningen versneld te realiseren. De € 14 miljoen die we vrijmaken is voor het grootste gedeelte voor het middensegment (de 1.800 woningen).

We hebben een tien-punten-plan om de 6.000 woningen in realisatie te brengen:

1. We zetten vooral in op transformatiegebieden als Gasthuisvelden, Klavers Jansen, Havenkwartier en het voormalig stationsgebied;
2. Binnen onze grootstedelijke ambitie past ook de wens om in de stad de hoogte in te gaan;
3. Organische groei van het woningaanbod aan de randen van de stad en de dorpen staan we toe. De reserve-locaties in de dorpen activeren we. We staan positief tegenover initiatieven waarbij zowel jong als oud daar kunnen blijven wonen;
4. Ons grondbeleid passen we toekomstbestendig aan om woningbouw te stimuleren;

5. De bestemmingsplannen voor leegstaande bedrijventerreinen en/of kantoorpanden die geen toekomst hebben, willen we snel beschikbaar krijgen voor woningen;
6. We gaan de doorstroom bevorderen, onder andere door meer seniorenwoningen beschikbaar te hebben voor ouderen die uit een (te) grote eengezinswoning willen verhuizen;
7. Collectief Particulier Opdrachtgeverschap (CPO) ondersteunen we. We regelen dat het CPO niet een manier is om te financieren of op korte termijn verkoopwinst te halen;
8. We gaan het gesprek aan met woningcorporaties om de komende vier jaar 1.200 sociale huurwoningen te realiseren en herijken de alliantieafspraken met de woningcorporaties;
9. We versnellen interne gemeentelijke procedures. We stellen hiervoor een programma 'versneld bouwen' op en zetten een taskforce samen met de corporaties op om doorstroming vanuit een sociale woning naar een koopwoning te bevorderen. De gemeente is gangmaker op deze belangrijke ambitie;
10. We werken aan evenwichtige wijken wat betreft de bevolkingssamenstelling en de woningvoorraad.

WAT HEBBEN WE AFGESPROKEN?

- We gaan voor 6.000 woningen erbij in Breda conform bovenstaande verdeelsleutel;
- De € 14 miljoen die we vrijmaken is voor het grootste gedeelte voor het middensegment (de 1.800 woningen);
- Het grondbeleid wordt actiever ingezet voor het pakken van kansen;
- We stellen een programma op voor 'Versneld Bouwen';
- We richten een taskforce 'Doorstroming' op;
- Mantelzorgwoningen zijn van meerwaarde. Regels op dat gebied maken we eenvoudig;
- Er moeten meer passende woningen voor ouderen komen. Dat kan door woningen aan te passen en door seniorenwoningen bij te bouwen;
- We stimuleren ontwikkelingen om in de dorpen specifiek voor de groep van starters en senioren woningen te bouwen. Daarmee wordt de kans voor jongeren en ouderen om in het eigen dorp te blijven wonen vergroot;
- Breda is koploper bij de invoering van de Omgevingswet en heeft in 2020 een Omgevingsvisie.

4/BREDA ZORGT VOOR ELKAAR

BREDA ZORGT VOOR ELKAAR

WAT IS ONS DOEL?

Als zorg nodig is, dan staat in Breda de menselijke maat voorop. Over het algemeen is de kwaliteit van de zorg aan de Bredanaars goed. De financiële beheersbaarheid van het stelsel geeft ons echter geen tevredenheid. Om de goede zorg de komende jaren ook betaalbaar te houden, moeten we scherpe keuzes maken.

De Bredase bevolking blijft groeien. Tegelijkertijd worden we allemaal steeds ouder. Verwachting is daarom dat rond 2030 Breda voor het eerst meer ouderen heeft dan jongeren tot twintig jaar. Daarom denken we na over hoe we de gemeente ook voor deze groep Bredanaars aantrekkelijk kunnen houden.

HOE GAAN WE TE WERK?

In 2015 hebben alle gemeenten nieuwe zorgtaken gekregen, zowel voor jeugd als volwassenen. In Breda zijn deze taken voortvarend opgepakt. Samen met maatschappelijke instellingen, vrijwilligers en zorgprofessionals is een goede basis neergezet. Een basis waarmee we mensen met zorgvragen snel en in hun eigen omgeving ondersteunen. De aanpak van werken met wijkteams, thematafels en het netwerk Zorg voor elkaar Breda maken ook de komende jaren deel uit van die basis.

De budgetten voor deze zorgtaken staan echter onder zware druk. Samen met alle partners zetten we vanaf nu alle zeilen bij om de zorg betaalbaar te houden. We hebben afgesproken dat we voor 1 januari 2021 alle structurele tekorten hebben weggevoerd. We maken daartoe aanvullende actieplannen op alle onderdelen binnen het sociaal domein om dit doel te bereiken. Onderdeel hiervan is ook dat we van het totale budget in het sociaal domein 1% vrijmaken voor preventie en innovatieonderzoek om te bezien of we vernieuwing en effectiviteit verder kunnen stimuleren.

Tegelijkertijd zien we dat de financiële beheersbaarheid van het lokale zorgstelsel niet alleen een uitdaging in Breda is. Bijna alle gemeenten in Nederland hebben moeite om binnen het rijksbudget de zorgtaken uit te voeren. We blijven met Den Haag in gesprek over de passendheid van dit budget, maar gaan vooral zelf aan de slag om de enorme tekorten op te lossen.

Jeugdhulp

Ieder kind moet kind kunnen zijn. En zoals het Afrikaanse gezegde luidt: "Je hebt een hele stad nodig om een kind op te laten groeien." Zo zien we dit ook in Breda. Samen zorgen we ervoor dat onze kinderen veilig, goed en gezond volwassen kunnen worden. Gelukkig gaat het meestal gewoon goed met ouders die hun best doen, met daaromheen een netwerk van familie en vrienden. En als het dan even niet goed gaat, is er altijd wel iemand die het overneemt. Meestal werkt het zo. Soms is extra hulp nodig. Hulp en ondersteuning die we samen geven, met goede scholen, vele sport- en culturele verenigingen en initiatieven, via algemeen toegankelijke voorzieningen en allerlei vormen van opvoedingsondersteuning. Soms is er zelfs zoveel hulp nodig dat specialisten erbij gehaald moeten worden of dat ouders hun kinderen aan specialisten moeten overdragen. Ons uitgangspunt is dat ieder kind die deze hulp nodig heeft, deze hulp krijgt.

Op dit moment zijn de tekorten in de jeugdhulp groot, hebben we onvoldoende grip op het systeem, de kosten en de kwaliteit. Wel willen we meer zicht krijgen op de besteding van het budget jeugdhulp. We nemen de verantwoordelijkheid op ons om de kosten van de jeugdhulp beheersbaar te maken en de tekorten terug te brengen. Wel blijven we de zorg verlenen die nodig is. In de begroting van 2019 komt een extra actieplan om de tekorten weg te werken. De ambitie is om voor 1 januari 2021 de uitgaven weer in de pas te laten lopen met het beschikbare budget. Eén van onze plannen is dat we het gesprek met doorverwijzers aangaan om erachter te komen waar ze naartoe verwijzen en waarom. Zonder daarbij overigens op de stoel van de professional te gaan zitten.

Maatschappelijke ondersteuning: zorg

Iedereen die zorg nodig heeft, krijgt zorg. We willen Bredanaars ondersteunen om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen blijven functioneren en voluit mee te kunnen doen. Dit doen we met activiteiten die de zelfraadzaamheid van Bredanaars stimuleren. Daarnaast bieden we ook individuele hulp, zoals huishoudelijke verzorging, begeleiding van Bredanaars met psychische problemen en hulp aan kwetsbare burgers om tot een zinvolle daginvulling te komen. Wij staan met raad en daad pal achter onze mantelzorgers en vrijwilligers, omdat zij in de frontlinie hun ziel en zaligheid inzetten voor anderen. Hun welzijn is voor ons prioriteit.

Ook bij de Wmo staan de budgetten onder druk. In de afgelopen jaren hebben we dit bij de huishoudelijke hulp met eenmalige middelen kunnen opvangen, maar die stoppen. Het Wmo-budget staat ook onder druk omdat veel mensen die een beroep doen op de Wmo eigenlijk onder de Wet langdurige zorg (Wlz) vallen. Hierop ondernemen we actie richting de zorgverzekeraars. De vergrijzing speelt ook een grote rol bij de tekorten. Het aantal Bredanaars dat een beroep doet op de Wmo groeit en de zorgvraag wordt complexer.

We zien dat de liefdevolle zorg voor ouderen dus onder druk staat. We willen als overheid daarin een verantwoordelijkheid nemen. Onnodige regels vanuit onze overheid schrappen we. Zorg dient te gaan om zorgverlening en niet om het invullen van ingewikkelde formulieren. Kiezen voor een opleiding in de zorg stimuleren we zodat er genoeg gekwalificeerd personeel beschikbaar is, ook in vakantieperiodes waarvan we nu weten dat de bezetting erg krap is. Ook gaan we, voor zover al niet gedaan, verder inzetten op innovatie en preventie en kijken we naar de effectiviteit en efficiency van de behandelingen en het systeem.

Het is een uitdaging om met het rijksbudget voor de Wmo de kosten te dekken. We maken daarom extra budget vrij voor de Wmo; in 2019 € 1,5 miljoen en in de jaren 2020, 2021 en 2022 € 2 miljoen. Dit doen we vooral zodat we de kosten van de vergrijzing kunnen opvangen. Daarmee zetten we extra in op de verbetering van de communicatie en vindbaarheid van Zorg voor elkaar Breda bij zorgbehoeften, een aanpak dementie, het voorkomen van wachtlijsten bij de Wmo, extra ondersteuning voor mantelzorg en een aanpak respijtzorg.

Maatschappelijke ondersteuning: beschermde woonomgeving

Zorg thuis of bij een zorgaanbieder is niet in alle gevallen de passende oplossing. Te denken valt aan mensen met verward gedrag, maar ook aan mensen die thuis te maken hebben met agressie, aan verslaafden, aan mensen die door schuldproblematiek uit hun woning zijn gezet en aan mensen met een licht verstandelijke handicap. Dan geven we thuis. Voor deze mensen regelen we opvang in een beschermde woonomgeving. Met 24/7 zorg in de nabijheid, in een brede variëteit. Binnen de Wmo is dit nu een regionaal georganiseerde taak waarbij Breda als centrumgemeente

de verantwoordelijkheid draagt, maar binnen een paar jaar moeten alle gemeenten in onze regio in staat zijn adequate opvang in hun eigen gemeente aan te bieden. Zo dicht mogelijk in de eigen vertrouwde omgeving, want daar geloven wij in en binnen de financiële kaders. Wij helpen onze regiogemeenten zich voor te bereiden op deze overdracht van verantwoordelijkheid. Onze aanpak is daarnaast sterk gericht op het bestrijden van overlast en onveiligheid.

Breda senior

Rond 2030 zal Breda door de vergrijzing voor het eerst meer ouderen hebben dan jongeren tot twintig jaar. Deze senioren zijn dus voor ons een grote en belangrijke aandachtsgroep. We benaderen ouderen altijd vanuit een positieve benadering. We scheren niet alle ouderen over één kam. De ene zeventiger is immers de andere niet.

Wat we vooral gaan doen, is ouderen vragen vroegtijdig na te denken over waar hun behoefte zit, bijvoorbeeld in wonen, bij gebruikmaking van het openbaar vervoer, in de zorg of in de openbare ruimte. Hier houden we rekening mee in ons beleid om de wijken en dorpen voor hen aantrekkelijk te kunnen houden. We dagen onze senioren ook uit: het gaat niet om het staan op rechten, maar om wat er nodig is. Zo pakken we samen opgaven op en lossen we ze op.

Toegankelijkheid

Naast aandacht voor ouderen in onze samenleving vinden we het belangrijk dat al onze inwoners (en bezoekers) met een beperking volwaardig mee kunnen doen. In onze gemeente werken we daarom, in overleg met de mensen om wie het gaat, verder aan toegankelijkheid (www.bredavooriedereen.nl). We doen daarom ook enthousiast mee aan het VNG Koplopersprogramma 'VN-Verdrag Handicap'. Breda is één van de 25 koplopergemeenten.

Ongedocumenteerden

We staan voor een humanitair beleid (binnen de wettelijke mogelijkheden). We kunnen niet weggijken als mensen in de problemen komen. Niemand hoeft in Breda op straat te slapen. Daarover gaan we met de Stichting Maatschappelijke Opvang (SMO) Breda afspraken maken om van daaruit mensen door te kunnen geleiden naar al bestaande voorzieningen.

WAT HEBBEN WE AFGESPROKEN?

- We maken in 2019 € 1,5 miljoen extra vrij voor de Wmo en in 2020, 2021 en 2022 € 2 miljoen;
- We zorgen voor adequate respijtzorg om mantelzorgers tijdelijk te kunnen ontlasten van hun zorgtaken en hebben daarbij speciaal aandacht voor kinderen die mantelzorg verlenen. We hebben hiervoor een jaarlijks budget van € 100.000;
- We zorgen ervoor dat het aanvragen van (Wmo-)voorzieningen en -zorg simpel is;
- 'Breda senior' wordt standaard onderwerp van gesprek in verschillende gemeentelijke beleidsvelden. Met ouderen gaan we in gesprek over de verschillende beleidsvelden die hen raken, zodat er o.a. aandacht is voor de thema's 'ouderen en bewegen' in het sportbeleid, voor 'woonvoorzieningen voor ouderen' bij het woonbeleid en voor (openbaar) vervoer bij ons mobiliteitsbeleid;
- We willen generaties aan elkaar verbinden en daarom zetten we jongeren (via onze kennisinstellingen) in bij het ouderen wegwijs maken met digitale hulpmiddelen zoals een iPad;
- Door campagnes als 'Wonen met gemak' en 'Digisterker' nodigen we de doelgroep 65+ actief uit, zodat ze tijdig en goed geïnformeerd aanpassingen kunnen doen in hun woonomgeving en leven;
- We investeren in de buitenruimte zodat ouderen makkelijk en laagdrempelig in beweging kunnen komen;
- We zetten stevig in op het toegankelijk maken van de openbare ruimte (binnenstad), evenementen en voorzieningen. Hiervoor hebben we jaarlijks een budget van € 200.000;
- We maken € 100.000 jaarlijks vrij voor ons beleid ten aanzien van ongedocumenteerden totdat er een rijksbrede afspraak is;
- 2019 is in Breda themajaar dementie.

5/BREDA BEREIKBAAR

BREDA BEREIKBAAR

WAT IS ONS DOEL?

Met onze ligging kunnen en willen we uitblinken in (inter) nationale bereikbaarheid. Breda is de enige Nederlandse stad waar de snelste treinverbindingen naar Brussel-Parijs en naar Düsseldorf-Berlijn elkaar kruisen. Trotse poort van Brabant en meest Vlaamse stad van Nederland! Ons doel is om in 2030 vanuit Londen, Parijs, Berlijn of Kopenhagen in drie kwartier in Breda te staan.

Als mooie stad in het groen willen we daarnaast CO₂-uitstoot, overlast en hinder zo veel mogelijk terugdringen. Mobiliteit heeft daarom ook een sterke link met onze ambitie 'Duurzaam Breda'. We pesten de auto niet maar gaan iedereen verleiden tot het maken van duurzame keuzes.

HOE GAAN WE TE WERK?

Om Breda bereikbaar te hebben en te houden, gaan we voor een pragmatische aanpak. Het gaat ons om van A naar B gaan. We zien bereikbaarheid in samenhang: het gaat om bestaande vervoersmiddelen als ook om nieuwe. We ontwikkelen daartoe een integrale visie op vervoer, mobiliteit en verkeersveiligheid.

Wegen

De noordelijke rondweg is prioriteit als het gaat om de doorstroming in de stad. We beginnen met het verder ongelijkvloers maken van de noordelijke rondweg. Voor de aanpak van de zuidelijke rondweg gaan we ook de middelen zoeken om de doorstroom en de leefbaarheid te verbeteren. De ontsluiting van Teteringen en Prinsenbeek brengen we tevens in kaart omdat we zien dat respectievelijk leefbaarheid en opstoppingen in de spits daar aandacht vragen.

De A27, A16 en A58 zijn voor Breda belangrijke wegen. Het Rijk investeert de komende periode flink in verbreding en onderhoud. Wij brengen hierbij nadrukkelijk het Bredaas belang in en zetten in op de best mogelijk inpassing. Bij de verbreding van de A27 is het voor ons van belang de OV-verbinding op de agenda te krijgen. Hiervoor trekken we samen op met partners zoals de provincie Noord-Brabant en de gemeente Utrecht.

Voor het onderhoud van wegen maken we overigens extra geld vrij om dit op niveau te hebben en houden.

Ook zijn we blij met de extra investeringen die het Rijk samen met de provincies wil doen in de veiligheid op N-wegen. Voor infrastructurele maatregelen om onze N-wegen veiliger te maken, zullen wij afspraken maken met deze partners.

Bij gebiedsontwikkelingen zien we de bereikbaarheid overigens als integraal onderdeel van het project en niet als sluitstuk. Het Havenkwartier is hiervan een concreet voorbeeld.

Parkeren

Op sommige plekken in Breda is de parkeerdruk hoog. Bijvoorbeeld in wijken rondom het centrum. We ontkomen niet aan gereguleerd parkeren in de ring om de binnenstad. We kiezen daarbij voor één systeem. Dit willen we samen met inwoners uit die wijken aanpakken. Na overleg met de wijk voeren we dit systeem door in alle wijken rondom het centrum. Transferia komen steeds meer in beeld om de binnenstad te ontlasten van verkeer.

Los van het bereikbaar houden van de stad per auto proberen we mensen ook te verleiden tot het maken van verschillende vervoerskeuzes. We denken daarbij aan:

1. De benenwagen

Veilige oversteekplaatsen en goed onderhouden stoepen vinden we belangrijk voor onze voetgangers en zeker ook voor de senioren onder hen die soms wat minder goed ter been zijn.

2. Fiets

Breda is een compacte stad. Daarom halen we iedereen graag over tot het pakken van de fiets. We zetten daarom in op meer en veilige (snel)fietsroutes. We zorgen ervoor dat het parkeren van fietsen in de openbare ruimte op passende plekken makkelijk kan. We handhaven op plekken waar fietsparkeren niet mag om verrommeling tegen te gaan. Het parkeren van de fiets in de fietsenstallingen in het centrum blijft gratis.

3. Bus

Ook het openbaar vervoer willen we meer uitnodigend maken als vervoerskeuze. In de nieuwe aanbesteding van het busvervoer door de provincie gaan we voor vraaggestuurd busvervoer. We gaan graag het gesprek aan met de provincie om bedrijventerreinen beter te ontsluiten met busvervoer en een 'spinnenweb' van busroutes in de stad voor elkaar te krijgen. We blijven daarnaast lobbyen voor een snelle busverbinding tussen Breda en Utrecht die veelvuldig rijdt.

4. Stadsdistributie

Als stad willen we een voorbeeld zijn als het gaat om stadsdistributie. We laten onderzoek doen om het laden en lossen in de binnenstad met minder hinder, overlast en uitstoot mogelijk te maken.

WAT HEBBEN WE AFGESPROKEN?

- We investeren in een betere ontsluiting van de binnenstad:
 - We beginnen met de aanpak van de noordelijke rondweg en maken hiervoor € 26 miljoen vrij;
 - We starten met het opzetten van een sluitende business case voor de aanpak van de zuidelijke rondweg, met inzet van cofinanciering;
- We doen onderzoek naar verbetering van de ontsluiting van Teteringen en Prinsenbeek;
- We gaan in overleg met de wijken één systeem invoeren voor het gereguleerd parkeren in de eerste ring om de binnenstad;
- We ontwikkelen een integrale visie op vervoer, mobiliteit en verkeersveiligheid;
- Voor de Bredase inloopstraten Ginnekenweg en Wilhelminastraat maken we het eerste kwartier parkeren gratis;
- We realiseren meer en veilige (snel)fietsroutes;
- Fietsenstallingen in de binnenstad blijven gratis;
- We blijven onverminderd lobbyen voor de snelbusverbinding tussen Breda en Utrecht en de verbreding van de A27;
- We zien toe op de verbreding van de A58 op een manier die de leefbaarheid in de omgeving recht doet;
- We gaan met de provincie het gesprek aan over busvervoer van en naar bedrijventerreinen en het realiseren van een 'spinnenweb' aan buslijnen in de stad;
- We promoten onder jongeren en ouderen het dalurenvoordeel in het openbaar vervoer;
- We zetten - in lijn met - de afspraken rond de Logistics Community in op stadsdistributie. Mocht de Logistics Community met concrete aanbevelingen komen om dit vorm te geven, dan willen we die omarmen;
- Het onderhoud van wegen brengen we op niveau. Voor het onderhoudsniveau van de openbare ruimte maken we jaarlijks € 2,1 miljoen extra vrij.

Achillesstraat

**6/BREDASE
WIJKEN EN
DORPEN
LEEFBAAR
SCHOON,
HEEL EN
VEILIG**

BREDASE WIJKEN EN DORPEN LEEFBAAR, SCHOON, HEEL EN VEILIG

WAT IS ONS DOEL?

Breda bestaat uit een divers palet van wijken en dorpen. Deze variëteit maakt onze gemeente aantrekkelijk. Niet alleen, maar juist samen met wijken en dorpen maken we de stad. Onze wijken en dorpen zijn onze kracht met eigen sociale cohesie, dynamiek en uitdagingen.

Leefbaar, schoon, heel en veilig is ons uitgangspunt. Dit past binnen onze ambitie van een fantastische stad om te wonen en te werken in een mooie, veilige en groene omgeving.

HOE GAAN WE TE WERK?

Samen

Iedere buurt vraagt een eigen aanpak. We maken daarom geen blauwdruk. We zien allerlei manieren om het contact tussen gemeente en inwoner(s) tot stand te brengen en te onderhouden. De Omgevingswet biedt ons inspiratie in de manieren waarop dat mogelijk is. Niet alleen dorps- en wijkraden zijn voor ons aanspreekpunten. Wij zoeken naar een brede vertegenwoordiging vanuit de stad.

Ons uitgangspunt is: de wijken en dorpen zijn de schaal waarop we bewoners willen betrekken bij gemeentelijke plannen. We erkennen de behoefte aan – bijvoorbeeld bij ouderen – voor een ontmoetingsplek in de wijk. Dit is snel geregeld via de beschikbare publieke ruimte. We denken daarbij aan schoolgebouwen en zorginstellingen.

We constateren dat sociale cohesie in wijken en dorpen voor een groot deel de leefbaarheid en veiligheid bepaalt. Dit zijn de oren en ogen in de wijken en dorpen. We zijn heel blij met alle vrijwilligers die zich inzetten voor de buurt. Het beste is immers als mensen het met elkaar kunnen oplossen.

We houden natuurlijk onze oren en ogen open voor kwetsbare wijken. Dit vraagt meer onze aandacht. We pakken hier nadrukkelijk de handschoen op. Preventie en vroegsignalering zijn in ieder geval belangrijke pijlers als het gaat om de wijkaanpak. We willen voorkomen dat onze jongeren in verkeerde circuits belanden. Samen met de wijken werken we toe naar (weer) vitale leefbare wijken met gezonde, weerbare bewoners.

Ruimte geven aan initiatieven uit dorpen en wijken is en blijft voor ons van belang. Wijkdeals, wijkplatforms, buurtrechten en Breda Begroot zijn daarvan voorbeelden.

Schoon en heel

Schoon en heel vertaalt zich voor ons in het versterken van het groen en onderhoud van de openbare ruimte. We trekken meer geld uit voor de openbare ruimte zodat we de leefomgeving van mensen schoon en heel kunnen maken. Een vernield speeltuintje, losliggende stoeptegels en kapotte lantaarnpalen zijn een doorn in het oog van onze inwoners. Daarom investeren we hierin.

Dit geldt ook voor bedrijventerreinen. We ondersteunen de bedrijfsinvesteringszones (BIZ) ontwikkelingen omdat we signaleren dat dit schoon, heel en veilig op bedrijfslocaties bevordert.

Veilig

Onze inzet is een veilige en leefbare omgeving. Een inwoner ervaart dit vooral rondom huis en in de buurt. Deze schaal is dus ons uitgangspunt. Elke inwoner die zich niet veilig voelt, is er wat ons betreft één teveel. Samen met bewoners, wijkagenten, wijkbeheerders en stadsmariniers gaan we hiermee aan de slag.

Ter stimulering van de veiligheid en sociale verbondenheid in de buurt hebben we goede ervaringen opgedaan met buurtpreventieteams, wijkapps, de jeugdboa's (boa's: buitengewoon opsporingsambtenaren) en het pop-up politiebureau. Daarom gaan we hiermee door.

Cameratoezicht passen we alleen in de gevallen toe waarin het echt nodig is en dan het liefst tijdelijk.

Veiligheid in 30 km-zones staat onder druk, zeker bij scholen en (sport)verenigingen. We letten hierop bij herinrichtingsvraagstukken maar gaan ook het gesprek aan met de scholen en verenigingen.

Succesvol zijn als veilige gemeente betekent niet alleen preventie. We schuwen repressieve maatregelen niet als gedrag daartoe

aanleiding geeft. Bij huiselijk geweld willen we bijvoorbeeld meer gaan sturen op het uit huis plaatsen van de dader in plaats van het slachtoffer.

We zien dat de Brabantse aanpak van de criminaliteit zijn vruchten afwerpt maar onverminderd aandacht vraagt. Onze inzet blijft daarom ook de komende periode stevig. Gereguleerde wietteelt zien we als mogelijke bijdrage tot een veilig Breda. Breda doet daarom graag mee aan het landelijk experiment.

We willen dit ook verbreden. We signaleren dat synthetische drugs makkelijk en relatief goedkoop verkrijgbaar zijn. Vanuit de gezondheidsgedachte en ter bescherming van onze jeugd willen wij het testen op het dodelijk of giftig zijn van deze pillen tijdens evenementen meer en makkelijker mogelijk maken.

In de digitale wereld biedt veiligheid kansen, maar ook bedreigingen. We willen de mogelijkheden van E-security beter benutten, bijvoorbeeld door het melden van overlast en incidenten via een app mogelijk te maken. Hierdoor wordt dit makkelijker en laagdrempeliger. Anderzijds willen we als gemeente ook meer doen tegen cyberbullying (het bedreigen van mensen via social media) en sexting (het ongewild delen van seksueel getinte beelden of tekstberichten).

WAT HEBBEN WE AFGESPROKEN?

- Voor kwetsbare wijken en wijkveiligheid maken we extra geld vrij; in 2019 € 500.000 en van 2020 tot 2023 jaarlijks € 1 miljoen;
- Mobiele camera's zetten we in daar waar nodig en zo lang als nodig;
- We voeren meer 30-km acties samen met bewoners;
- We gaan door met de inzet van jeugdboa's;
- In 2017 is er een succesvolle proef geweest met een tijdelijk pop-up politiebureau. We gaan kijken of we dit een meer structureel karakter kunnen geven en of we dit in meer wijken uit kunnen rollen;
- We gaan de mogelijkheden van E-security beter benutten;
- Zodra er voor de gemeente meer wettelijke mogelijkheden komen om dierenmishandeling aan te pakken - zoals het houdverbod - dan sluiten wij als eerste aan;
- We zijn voorstander van de gereguleerde wietteelt en zijn graag pilotgemeente;
- We gaan het laten testen van synthetische drugs tijdens evenementen makkelijker mogelijk maken.

7/DUURZAAM BREDA

DUURZAAM BREDA

WAT IS ONS DOEL?

Als het gaat om duurzaamheid hebben we voor Breda twee belangrijke ambities: we willen dat Breda in 2030 de eerste Europese stad in een groen park is en we willen dat Breda in 2044 CO₂-neutraal is.

HOE GAAN WE TE WERK?

We zetten ons de komende jaren vol in voor duurzaamheid in de breedte.

Als overheid geven we daarbij zelf het goede voorbeeld door bijvoorbeeld onze gebouwen te verduurzamen en duurzaam inkoopbeleid te voeren.

Breda toekomstbestendig maken, doen we samen. Steeds vaker zien we dat de duurzame keuze ook de economisch meest interessante keuze is. Dan gaat het vanzelf. Daarnaast gaan we ons inzetten om Bredase inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties en bezoekers mee te krijgen in duurzaamheid. We vinden daarbij mensen verleiden tot duurzame keuzes belangrijker dan dwingen. Dat heeft daarom onze voorkeur.

We onderschrijven vier assen waarop ons duurzaamheidspad richting 2022 loopt:

1. Klimaatadaptatie

(aanpassen aan het veranderende klimaat)

Klimaatadaptatie is van belang voor iedereen. Water en groen krijgen van ons meer de ruimte in de stad en het buitengebied. Het doortrekken van de Mark en de ontwikkeling van Natuurpoort Wolfslaar zijn hiervan concrete voorbeelden. Maar ook voor projecten als 'tegels eruit, groen erin', bij de ontwikkeling van het Havenkwartier en op het CSM-terrein zien we mogelijkheden.

2. Energietransitie

(andere energiebronnen gebruiken)

We zien dat er een belangrijke transitie aan zit te komen. Het Rijk heeft met haar duurzaamheidsbeleid en haar besluit rondom het aardgas in Groningen een duidelijk signaal afgegeven. We volgen deze ontwikkelingen vanuit het Rijk op de voet en gaan hierin een duidelijke stap naar voren zetten.

Energietransitie heeft – gezien het aardgas - een sterke koppeling met woonlasten. We willen woningcorporaties, huurders en eigenaren van koopwoningen uitnodigen tot duurzame keuzes. Zo willen we bij nieuwbouw bij voorkeur geen gas en zien we graag meer zonnepanelen op daken van bedrijfspanden en woningen.

Iedere wijk heeft zijn eigen kansen en uitdagingen voor wat betreft de mogelijkheden voor de energietransitie. Per wijk stellen we als onderdeel van de wijkplannen ook een wijkenergieplan vast.

Op basis daarvan werken we gezamenlijk aan de uitvoering ervan. Daarnaast zetten we in op het binnenhalen van cofinanciering om duurzaamheidsopgaven te kunnen realiseren, zoals het aardgasloos maken van woningen en wijken.

3. Mobiliteit

De stad wordt drukker. We moedigen daarom verschillende vervoerskeuzes aan. Zie het hoofdstuk 'Breda bereikbaar'. We faciliteren ook duurzame vervoersoplossingen zoals smart mobility, laadpalen, waterstofwagens en elektrische auto's.

4. Circulaire economie

We vinden het hergebruik van materialen belangrijk. Te denken valt aan de betonketen, aan stoffen en natuurlijk aan hout. Ook bij afval speelt dit: VANG (van afval naar grondstof) behouden we als uitgangspunt bij de afvalinzameling.

WAT HEBBEN WE AFGESPROKEN?

- We voeren een duurzaam inkoopbeleid;
- We verduurzamen onze gebouwen. Voor het onderhoud van onze gebouwen maken we € 700.000 jaarlijks extra budget vrij;
- We gaan voor behoud en verder ontwikkelen van ons groene landschap en water;
- Ruimte geven aan water: we trekken de Mark door, zien kansen in het Havenkwartier en op het voormalig CSM-terrein en realiseren een fontein;
- Ruimte geven aan groen: we doen een inhaalslag met het planten van bomen in het kader van onze herplantplicht;
- We gaan 15.000 bollen planten in de plantsoenen;
- We zetten voor duurzaamheidsopgaven in op cofinancieringsmogelijkheden;
- We maken een plan per wijk/dorp over de energietransitie. Hierover gaan we het gesprek aan met wijken en buurten, maar ook met scholen en bedrijven. Energietransitie nemen we zo voortaan nadrukkelijk mee in de wijk- en dorpsaanpak;
- We behouden ons principe 'Van afval naar grondstof' (VANG) en verbeteren daarbij onze dienstverlening door:
 - Meer pasjes per huishouden beschikbaar te stellen;
 - Pasjes ook toegang tot andere inzamellocaties te geven;
 - Het groente-, fruit- en tuinafval (GFT) 's zomers frequenter op te halen als de temperatuur dat nodig maakt;
 - In en rondom het centrum geven we de mensen de mogelijkheid - daar waar ze vroeger al beschikten over GFT-, papier- en plastic bakken - deze terug te krijgen;
 - In de vuilnisbakken een apart gedeelte te maken voor zwerfafval en hondenpoepzakjes.

C

8/ BREDA, SPORTIEF EN CULTUREEL

BREDA, SPORTIEF EN CULTUREEL

WAT IS ONS DOEL?

We investeren in sport en cultuur omdat het Bredanaars samenbrengt. Het zorgt ervoor dat mensen onderdeel uitmaken van de stad en dat mensen ondernemen in en voor de stad. Zo dragen sport en cultuur ook bij aan het aantrekkelijke woon-, leef- en werkklimaat van Breda.

Sport

Sport is bewegen en bewegen is belangrijk voor onze gezondheid. Samen sporten bevordert ook de gezamenlijke zin. Dat zijn voor ons de belangrijkste redenen om sport te ondersteunen.

Topsport, talentontwikkeling en topevenementen zetten we in om Bredanaars enthousiast te krijgen om te gaan sporten en voor economische 'spin-off'. Topsport zien we ook als belangrijk onderdeel van onze grootstedelijke ambitie waar we Breda mee op de kaart zetten.

Cultuur

Het decor van de binnenstad is prachtig met o.a. een Grote Markt, een Grote Kerk en de singels, parken en bossen daaromheen. Breda is rijk aan historisch erfgoed maar heeft ook enorme potentie als een creatieve en culturele stad. Cultuur inspireert en bevordert de aantrekkelijkheid, verbinding en economische ontwikkeling. We blijven daarom investeren in cultuur, vooral in de openbare ruimte.

HOE GAAN WE TE WERK?

Sport

We zetten in op drie pijlers: breedtesport, topsport en bewegen in de openbare ruimte.

Om sporten voor Bredanaars mogelijk te maken, dragen we bij aan de toegankelijke sport- en beweegvoorzieningen via de investeringsregeling uit ons huidige sportbeleid. De buitenruimte willen we aantrekkelijker maken om te bewegen zodat jong en oud laagdrempelig in beweging kunnen komen. We willen speelplaatsen meer en meer combineren met beweegplaatsen. Daarnaast zetten we ook de komende jaren in op topsportbeleid. De Champions Trophy vindt dit jaar plaats in Breda en in 2020 komt de Vuelta naar ons toe!

Cultuur

We gaan een nieuw cultuurbeleid opstellen waarin we scherpe keuzes maken over wat we wel en wat we niet (meer) doen. Focus is nodig. Als we iets doen, doen we het goed en anders niet.

Ons erfgoed houden we uiteraard op orde. Kunstwerken willen we vooral buiten laten zien. Festivals zien we als kans om cultuur te maken en te beleven.

In de stedelijke ontwikkelingen, bijvoorbeeld in het Havenkwartier, zien we verschillende mogelijkheden om kunst, cultuur

en creativiteit toe te voegen en het 'creatieve makersklimaat' van Breda te stimuleren.

We blijven ruimte geven aan cultuur met de grote C, maar evenzogoed aan amateurkunst en volkscultuur zoals carnaval. Daarnaast gaan we inzetten op urban culture. We zien namelijk dat we hiermee andere doelgroepen aanspreken die we via de reguliere sport en cultuur niet bereiken. Als dance-stad blijven we ruimte bieden aan initiatieven op het gebied van de clubcultuur en DJ-opleidingen.

We staan positief tegenover een kunsthall. Deze kunnen en willen we niet zelf realiseren en exploiteren. We sporen de initiatiefnemers aan om met een business case te komen. Op basis daarvan zullen we beoordelen hoe we dit kunnen ondersteunen.

Bij evenementen kiezen we ook voor kwaliteit. Ons devies is: liever meer subsidie ter beschikking stellen aan uitzonderlijk goed en passend bij 'Het Verhaal van Breda' dan veel evenementen die niet aansluiten bij onze focus.

WAT HEBBEN WE AFGESPROKEN?

- We kiezen de ingeslagen weg van ons beleidsplan 'Team Breda Sport';
- We dragen bij aan sportvoorzieningen via de investeringsregeling (zogenoemde 1/3-regeling). Hiervoor maken we een bestemmingsreserve van € 1,8 miljoen voor deze raadsperiode;
- We zoeken actief naar topsportevenementen om Breda op de kaart te zetten;
- We zetten in op meer bewegen in de buitenruimte zodat jong en oud laagdrempelig kunnen sporten en met elkaar in contact kunnen komen. Hiervoor hebben we jaarlijks € 100.000 beschikbaar;
- Erfgoed krijgt de komende vier jaar jaarlijks € 250.000 extra;
- We realiseren een talentencentrum samen met het ROC;
- We gaan meer blinde muren voorzien van mooie muurschilderingen ('Blind Walls'). We gaan naar de 100 Blinds Walls;
- Het cultuurbudget verhogen we in 2019 met € 250.000 en in 2020 tot 2023 jaarlijks met € 500.000;
- Het Generaal Maczek-monument komt er;
- We maken een actieplan carnaval om te kijken hoe we op meerdere vlakken (bouwloodsen, leges van optochten, cultuur, techniek, onderwijs etcetera) de carnavalsnetwerken in onze wijken en dorpen kunnen versterken;
- We waarderen de culturele beleving in de dorpen. We hebben hier oog voor. We zoeken uit hoe we vergunningen en leges op een passende manier kunnen laten aansluiten bij de omvang van de organisaties en activiteiten;
- We kiezen voor uitblinken met evenementen met potentieel, zoals BredaPhoto;
- We staan open voor een kunsthall. We maken hier, onder nog nader te bepalen voorwaarden, eenmalig in 2021 € 1 miljoen voor vrij.

The background of the page is a close-up photograph of Euro currency. In the foreground, there are two stacks of coins: one on the left with a 1 Euro coin on top, and one on the right with a 2 Euro coin on top. Below the coins, there are several Euro banknotes, including a prominent 50 Euro note in the center and a 1 Euro note on the left. The text is overlaid on this image.

9/ BREDA FINANCIËEL SOLIDE EN MET VOOR- SPELBARE LASTENDRUK

BREDA FINANCIËEL SOLIDE EN MET VOORSPELBARE LASTENDRUK

WAT IS ONS DOEL?

Richting onze inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en andere overheden willen wij een betrouwbare overheid zijn, ook in ons financieel beleid en handelen.

HOE GAAN WE TE WERK?

We houden Breda financieel solide en werken met een voorspelbare lokale lastendruk.

Dus:

- We geven niet meer uit dan erin komt;
- Structurele financiële middelen zijn voor structurele kosten en incidentele middelen zijn voor incidentele kosten;
- Bij structurele problemen zetten we er direct de schouders onder om het structureel op te lossen;
- Rijksbijdragen voor specifieke taken zijn uitgangspunt. Daar voeren we de taken voor uit en leggen we geen extra algemene middelen bij;
- Het houden van financiële ruimte als buffer vinden we belangrijk. We bewaken daarom onze risico's nauwkeurig en reserveren daarvoor voldoende middelen;
- Voortuitgang van de stad staat voorop. Voor die opgave staan we niet alleen. Waar het kan en realistisch is, kiezen we vaker voor cofinanciering;
- We maken meerjarige voorspelbare afspraken over de lastendruk.

WAT HEBBEN WE AFGESPROKEN?

- We presenteren een jaarlijks sluitend financieel beeld;
- De jaarlijkse loon- en prijsontwikkeling wordt vastgesteld op 2%;
- De onroerende zaakbelasting (OZB) voor woningen daalt jaarlijks met 1%;
- De OZB voor niet-woningen wordt jaarlijks geïndexeerd met 2%;
- De rioolheffing en de afvalstoffenheffing zijn 100% kostendekkend en worden jaarlijks geïndexeerd met 2%. Hierbij houden we rekening met maatregelen voor klimaatadaptatie bij het rioleringsprogramma en een doorontwikkeling in de uitvoering Van Afval naar Grondstoffen (VANG);
- De hondenbelasting schaffen we per 1 januari 2020 af;
- In lijn met bovenstaande uitgangspunten en de gewenste financiële flexibiliteit om in te kunnen springen op kansen en onvoorziene tegenvallers, werken we een jaarlijkse nadere besparing uit van € 1 miljoen;
- Ons weerstandsvermogen is meerjarig op orde. We gaan niet onnodig oppotten. Daarom stellen we de jaarlijkse storting in de algemene reserve de eerste jaren volledig en het laatste jaar voor de helft uit en verlagen we de post onvoorzien met jaarlijks € 500.000;
- De (financiële) beheersbaarheid van de verschillende onderdelen van het sociaal domein is één van onze topprioriteiten. We lossen de tekorten op en willen grip op de beheersing. We starten direct, maar zijn realistisch. Dit kan niet ineens. Vanaf 1 januari 2021 is geen sprake meer van een tekort. Bovenop het maatregelenpakket in de begroting 2018 nemen we extra maatregelen, zowel zorginhoudelijk, systeemtechnisch als beheersmatig. Bij de begroting 2019 presenteren we per onderdeel het totaalpakket aan maatregelen;
- Indien aanpassing in de rijksbudgetten voor Jeugdhulp, Wmo of Participatie leidt tot een hogere uitkering, dan kan dit leiden tot een verzachting van inhoudelijke maatregelen, maar verlaagt dit niet onze wensen ten aanzien van grip en beheersing;
- We continueren de geplande impulsen ten laste van de reserve sociaal domein voor het jaar 2018. Het resterende bedrag zetten we in ter dekking van het tekort sociaal domein 2019 en 2020 en vervolgens heffen we de reserve sociaal domein op;
- We leggen een koppeling tussen de verwachte grondopbrengsten in deze collegeperiode en ons tien-punten-plan voor meer woningen.

WE KIEZEN IN DE EXPLOITATIE VOOR DE VOLGENDE IMPULSEN EN MAATREGELEN:

x € 1 miljoen	2019	2020	2021	2022
Stand Overdrachtsdocument 2018	1,09	0,49	0,25	0,25
Besluiten na Overdrachtsdocument	0,62	0,76	0,89	2,67
Maartcirculaire Gemeentefonds (regeerakkoord)	5,60	11,74	16,39	22,65
	0,60	0,60	0,60	0,60
Meerjarenprognose Sociaal Domein	-11,98	-11,38	-10,93	-10,93
Compensatie hogere loonschaal Wmo huishoudelijke hulp (CAO)	-1,10	-1,10	-1,10	-1,10
Loon- en prijscompensatie (2%)	-0,54	-2,67	-4,78	-6,96
Subtotaal meerjarenperspectief	-5,71	-1,56	1,32	7,18
Impulsen structureel				
Breda brengt het samen	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Citymarketing	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Leren en werken	-2,00	-3,75	-3,75	-3,75
Cultuur	-0,25	-0,50	-0,50	-0,50
Cultureel Erfgoed	-0,25	-0,25	-0,25	-0,25
Evenementenbudget	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Sportvoorzieningen in de openbare ruimte	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Dotatie reserve voor investeringen sportverenigingen (1/3-regeling)*	-0,45	-0,45	-0,45	-0,45
Klimaat	-0,36	-0,36	-0,36	-0,36
Kwetsbare wijken en wijkveiligheid	-0,50	-1,00	-1,00	-1,00
Gratis parkeren eerste kwartier Ginnekenweg/Wilhelminastraat	-0,08	-0,08	-0,08	-0,08
Verhoging budget Wmo	-1,50	-2,00	-2,00	-2,00
Toegankelijkheid gebouwen en openbare ruimte	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20
Respijtzorg	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Basisvoorzieningen ICT	-0,54	-0,54	-0,54	-0,54
Daling OZB woningen met 1% per jaar	-0,74	-1,31	-1,88	-2,45
Hondenbelasting afschaffen vanaf 2020	0,00	-1,00	-1,00	-1,00
Bijdrage gemeenschappelijke regelingen	-0,68	0,00	0,00	0,00
Handhaven huidige onderhoudsniveaus gemeentelijk vastgoed	-0,70	-0,70	-0,70	-0,70
Handhaven huidige onderhoudsniveaus openbare ruimte	-2,10	-2,10	-2,10	-2,10
Impulsen incidenteel				
Aanpak ongedocumenteerden	-0,10	-0,10	-0,10	-0,10
Versnellingsopgave wonen (€ 14 miljoen)	0,00	-4,00	-6,00	-4,00
Winstnemingen grondbedrijf voor versnellingsopgave wonen	3,00	4,20	6,00	0,00
Wind A16	-0,19	-0,19	0,00	0,00
Realisatie tijdelijke broedplaats / kunsthall	0,00	0,00	-1,00	0,00
Ombuigingen				
<i>Extra maatregelen ná begroting 2018 sociaal domein:</i>				
Armoede	0,49	0,80	0,80	0,80
Wet BUIG	1,40	2,28	2,28	1,78
Jeugdhulp	0,79	1,28	1,28	1,08
Sociale werkvoorziening	2,08	3,38	3,18	4,38
Wmo	1,22	1,98	1,73	1,03
Wmo beschermd wonen / maatschappelijke opvang	1,03	1,68	1,68	1,88
Inzet reserve sociaal domein	3,00	1,50	0,00	0,00
<i>Overige maatregelen:</i>				
Nader uit te werken besparing	1,00	1,00	1,00	1,00
Tijdelijk uitstellen storting in de algemene reserve	4,35	4,35	4,35	2,18
Beperken post onvoorzien	0,50	0,50	0,50	0,50
Meerjarenperspectief geactualiseerd	0,83	1,16	0,51	0,63

* Er wordt voor de gehele periode een bestemmingsreserve van € 1,8 miljoen gevormd voor investeringen bij sportverenigingen (1/3-regeling).

WE KIEZEN IN DE INVESTERINGEN VOOR DE VOLGENDE IMPULSEN:

Investerings t.l.v. algemene middelen (x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Restant investeringsvolume per 1 januari	11,82	11,17	6,33	8,25
Nieuwe jaarschijf	15,00	15,00	15,00	15,00
Infrastructuur				
Instandhouding bestaand netwerk	-2,06	-3,70	-2,50	-3,25
Schaalsprong OV: spoor en bus	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20
Schaalsprong fiets; Snelfietsroute langs de Mark vanaf singel tot NRW	0,00	-1,00	-2,00	0,00
Schaalsprong fiets: fietsroute via Markoevers vanaf NRW	0,00	-1,00	0,00	0,00
Schaalsprong fiets: snelfietsroute Tilburg	0,00	0,00	0,00	-2,00
Openbare ruimte				
Openbare ruimte: herinrichtingen	-0,70	-0,70	-0,70	-0,70
Openbare ruimte; klimaatadaptatie	-0,19	-0,19	-0,19	-0,19
Groen en water				
Realisatie Ecologische verbindingzones	-0,13	-0,13	-0,13	-0,13
Instandhouding biodiversiteit	-0,08	-0,08	-0,08	-0,08
Ecologische zone BenedenMark	-0,20	-0,20	-0,20	-0,20
Herplanten bomen	-0,04	-0,04	-0,04	-0,04
Diversen				
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	-0,25	-0,30	0,00	0,00
Energietransitie	pm	pm	pm	pm
Topsportal (staat deels ook onder 'investerings uit tarieven')	-3,00	-4,00	0,00	0,00
Pleinenplan (waarvan € 1 miljoen Markt Prinsenbeek)	-1,50	0,00	0,00	0,00
Stedelijke ontwikkeling				
Markoevers/Zoete Delta (investering)	0,00	0,00	0,00	-1,48
Achter de Lange Stallen	-0,25	-0,25	-0,25	-0,25
Tuinen van Genta	0,00	0,00	0,00	-1,50
Vorbereidingskosten noordelijke rondweg	0,00	0,00	0,00	-1,00
Overige nieuwe projecten (inspelen op actualiteit)	-0,75	-0,75	-0,75	-0,75
Gasthuisvelden/Nieuwe Mark:				
Nieuwe Mark (Noord en Zuid)	-3,25	-3,25	-3,50	-3,50
Gasthuisvelden voorbereiding/aansturing	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Park Seelig Zuid	0,00	0,00	0,00	-6,00
Herontwikkeling vertreklocaties	0,00	-1,50	0,00	0,00
Havenkwartier/Zoete Delta:				
Extra kosten kruispunt Konijnenberg	-0,50	0,00	0,00	0,00
Hoofdinfrastructuur Havenkwartier	-0,80	-0,80	-0,80	0,00
Havenkwartier voorbereiding/aansturing	-0,50	-0,50	-0,50	-0,50
Cultuurcluster Klavers Jansen/Electron	-0,75	-0,75	-0,75	-0,75
Markant gebouw Havenkwartier	pm	pm	pm	pm
Totaal restant investeringsruimte 31 december	11,17	6,33	8,25	0,23
Totaal investeringen t.l.v. algemene middelen	-15,65	-19,84	-13,09	-23,02
Investerings uit tarieven (x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Uitvoering rioleringsplan	-13,00	-13,80	-14,60	-14,60
Verduurzaming gemeentelijk vastgoed	-1,00	-1,13	-0,29	pm
Parkeerregulering Zuid-Oost flank	-0,50	0,00	0,00	0,00
Topsportal	-3,15	-3,15	0,00	0,00
Totaal investeringen uit tarieven	-17,65	-18,08	-14,89	-14,60
Bedrijfsvoering (x € 1 miljoen)	2019	2020	2021	2022
Totaal investeringen bedrijfsvoering	-4,17	-4,58	-2,32	-2,34

Risico's en weerstandsvermogen

Het geactualiseerde risicoprofiel bij de jaarrekening 2017 bedraagt € 91,3 miljoen. Het aandeel van het sociaal domein hierin komt neer op € 41,6 miljoen. De voorgenomen maatregelen in dit domein leiden tot een daling van zo'n € 5 miljoen waardoor ons risicoprofiel nu vraagt om een weerstandsvermogen van € 86,3 miljoen. De weerstandscapaciteit bedraagt eind 2019 € 91,3 miljoen en groeit nog verder tot € 100 miljoen eind 2022. Dit is exclusief de resultaatbestemming van 2017. Ons vermogen om eventuele risico's op te vangen blijft in de gehele periode boven de norm.

BIJLAGE 1/ BEOOGDE PORTEFEUILLE- VERDELING

BIJLAGE 2/ VERKLARENDE- WOORDENLIJST

B1/BEOOGDE PORTEFEUILLE- VERDELING

Portefeuilleverdeling college van burgemeester en wethouders 2018-2022						
Economie, Werk en Bereikbaarheid	Leefbaarheid, Wijkveiligheid en Duurzaamheid	Bouwen en wonen, Evenementen en Sport	Stedelijke Ontwikkeling, Vastgoed en Klimaat	Jeugd, Onderwijs en Cultuur	Gezondheid, Wijk aanpak en Leren	Openbare orde en integrale veiligheid en Verhaal van Breda
Boaz Adank (VVD)	Greetje Bos (VVD)	Daan Quaars (VVD)	Paul de Beer (D66)	Marianne de Bie (D66)	Miriam Haagh (PvdA)	Paul Depla
<p>Economische Zaken</p> <ul style="list-style-type: none"> - Binnenstad - Citymarketing - Bedrijventerreinen - Ondernemers (-loket, -fonds, acquisitie) - Toerisme en leisure - BrIM/REWIn/BOM <p>Internationalisering</p> <p>Regio</p> <p>Public Affairs</p> <p>Werken</p> <ul style="list-style-type: none"> - Participatie (beleid en uitvoering, BUIG) - ATEA - Arbeidsmarkt en werkgelegenheid - Sociale zaken - Armoede- en minimabeleid <p>Bereikbaarheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Mobiliteit (verkeer en vervoer) - Ontwikkeling openbare ruimte <p>Bedrijfsvoering</p> <ul style="list-style-type: none"> - Flexibele organisatie - Communicatie - Dienstverlening - Personeel en organisatie 	<p>Leefbaarheid en wijkveiligheid</p> <p>Schoon, heel en veilig</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wijk aanpak fysiek - Wijkdeals fysiek - Sociale veiligheid - Huiselijk geweld - Vrouwenopvang - Buurtpreventie - Toezicht en handhaving, met name: boa's/ stadsmariniers, afvaldumping - Parkeren - Beheer openbare ruimte - E-security <p>Duurzaamheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Energietransitie <p>Financiën</p>	<p>Bouwen en Wonen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wonen (beleid) - Bouw- en woningtoezicht - Corporaties - Welstand - Grondbedrijf <p>Evenementen</p> <p>Sport</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sportbeleid - Sportaccommodaties - Topsport - NAC (2^e portefeuillehouder) <p>Digitalisering</p> <p>Afvalbeleid</p>	<p>Stedelijke ontwikkeling en Ruimtelijke ordening</p> <ul style="list-style-type: none"> - Grote ruimtelijke projecten Via Breda (coördinerend), Teteringen, Achter de Lange Stallen, Amphia Ziekenhuis, CSM-terrein, Doortrekken Nieuwe Mark - Gebiedsontwikkelingen - Omgevingswet en -visie <p>Gemeentelijk Vastgoed</p> <ul style="list-style-type: none"> - Vastgoedontwikkeling - Verduurzaming gemeentelijk vastgoed - Accommodaties en beheer <p>Klimaatadaptatie</p> <ul style="list-style-type: none"> - Groen en water - Natuur- en landschapontwikkeling - Natuur- en milieueducatie <p>Dierenwelzijn</p> <p>NAC</p>	<p>Jeugd</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jeugdhulp - Kindvriendelijke stad <p>Onderwijs (primair en voortgezet)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Voor-/vroegschoolse educatie - Basisonderwijs - Voortgezet onderwijs - Internationale school <p>Cultuur</p> <ul style="list-style-type: none"> - Cultureel erfgoed - Monumenten - Cultuurbeleid - Stadsarchief Breda - Stedelijk Museum Breda 	<p>Gezondheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wmo: zorg/ beschermd wonen/ maatschappelijke opvang - Maatschappelijke participatie - Mantelzorgers - Volksgezondheid/ GGD - Openbare geestelijke gezondheidszorg - Verslavingszorg - Toegankelijkheid: mensen met een beperking <p>Ouderen</p> <p>Vrijwilligerswerk</p> <p>Wijk aanpak</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wijk aanpak sociaal - Sociale projecten in wijk - Wijkdeals sociaal - Wijken en dorpen, waaronder instrumentarium voor gesprek met stad (wijkplatforms/ Breda Begroot) <p>Leren</p> <ul style="list-style-type: none"> - Middelbaar beroepsonderwijs - Hoger onderwijs - Wetenschappelijk onderwijs - Volwassenen-educatie - Taal- en laaggeletterdheid 	<p>Openbare orde en integrale veiligheid</p> <ul style="list-style-type: none"> - Toezicht & Handhaving (excl. boa's, stadsmariniers, afvaldumping) - Grensoverschrijdende samenwerking <p>Verhaal van Breda</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ambassadeur van Breda - Externe betrekkingen - Representatie <p>Burgerzaken</p> <p>Beleid en integraliteit</p> <p>Integraliteit</p>

B2/ VERKLARENDE WOORDLIJST

G40-stedennetwerk

is het netwerk van 40 (middel)grote steden in ons land, die elkaar vinden in de stedelijke vraagstukken waar de leden van het netwerk voor staan: www.g40stedennetwerk.nl

BUIG

Bundeling Uitkeringen Inkomensvoorzieningen Gemeenten. De uitkeringen van mensen die zijn aangewezen op één van de bijstandsregelingen, PW, IOAW, IOAZ en Bbz 2004 (voor levensonderhoud startende ondernemers), betalen gemeenten vanuit deze gebundelde uitkering.

Respijtzorg

biedt mantelzorgers de mogelijkheid hun zorgtaken tijdelijk aan een ander over te dragen. Zodat hij of zij even tijd voor zichzelf heeft. Daardoor kunnen zij de zorg beter volhouden.

Smart mobility

Om Nederland ook in de toekomst bereikbaar, veilig en leefbaar te houden, willen we de kansen benutten die nieuwe informatie- en communicatietechnologieën ons bieden. Deze inzet van innovatieve ICT-oplossingen noemen we smart mobility.

Urban culture

verbindt sport en cultuur op eigentijdse wijze. Het is een verzamelnaam voor grootstedelijke cultuuruitingen op het gebied van podiumkunsten, urban sports en visuele kunsten. Denk aan hiphop, rap, graffiti, breakdance, skating, skateboarden, BMX freestyle en freerunning.

BREDA

A large, three-dimensional sculpture of the word "BREDA" is the central focus. The letters are made of a heavy, rusted metal, likely steel, and are mounted on a low, dark base. The sculpture is situated in a flat, open field with sparse, dry grass and some small shrubs. In the background, a clear blue sky transitions to a pale yellow near the horizon, suggesting a clear day. To the right, some industrial or commercial buildings and utility poles are visible in the distance.